

Zománczy Vilma a' jegygyűrűt néki visszaküldé.\*

„És Vilma?“ — kérdém én feszülten. —

„Csakhamar Légh bárónő lön, de szerencsétlen hymene nem tarthatott soká, két hóval esküvője után elvált férjétől, kinek állítólag csupán boszúból nyújtá kezét, mert mások ismét azt rebesgetik, hogy Zárday küldte volna vissza első a' gyűrűt. — E' nyáron a' Sz . . . i fődökben gyógyíttatá magát. Múlt hóban ott láttam őt, de már csak vázzát az egykori sylph — alaknak, — 's az orvos, ki jó barátom, azt sugá, hogy a' lélek' baja nem orvosolható, 's hogy a' közelgő ősz, sárgult lombjait hihetőleg már az aszkórbán sínló' sirjára fogja hullatni.

Béreczy Károly.

# G H A S E L E K. \*)

Vig szárnyakon kel a' nem hallott ének.  
Kazinczy.

Mínhogy azon lyrai forma, melly ghasel- vagy ghaselának neveztetik, a' magyar költészel' körében mindeddig ismeretlen, 's most itt legelőször jelenik meg: tekintván a' forma' idegen-

szerűségét és sajátosságát, szükségesnek ítéljük itt, mintegy bevezetésül közlendő darabjainkhoz, annak egyzersmind rövid képletét is adni.

A' g h a s e l persa találmány, 's áll több distichonból, vagy kétsorú versszakból (strofa), mellyek' számának sem kevesebbre ötnél, sem többre tízenháromnál menni nem szabad. Ha ugyanis az illy idomú költemény öt versszaknál kevesebbet foglal magában, akkor rendesen a' t ö r e d é k e k k e z (mokataat) számíttatik, mellyeknek bővebb megismertetése nem e' helyre való, 's ezért itt csak mellékesen említjük meg azon kétdistichonú versezetet, mint a' töredékek' fajai közt legnevezetesebbet, mellynek neve r u b a j a t, 's tartalma rendszerint valamely gnomai vagy epigrammai eszme. Azon költemény pedig, mellynek versszakai tízenháromnál többre mennek, k a s z i d a - vagy k a s z e i d n a k neveztetik, 's tárgyaúl valamely erény' vagy egyéb polgári érdem' magasztalása 's dicsőítése választatik.

A' ghasel' első versszaka mindig rímes, 's ennek sorai határozzák meg a' rímet, mellynek a' következő versszakokban egész végig elő kell fordulnia, úgyhogy az egész műdarabban csak egy rím uralkodjék, — de már ezer versszakoknak csak második sorában míg első soruk rímetlen marad. A' rím lehet him- vagy nőnemű, és vagy szokott egyszerű módon alkalmaztatik az illető sorok' végére, mint például jelenlegi közleményünk' 2-ik darabjában, vagy pedig a' rím után mindenkor még ugyanazon egy, vagy több szó, vagy egész mondat ismételtetik, minek következtében a' rím néha a' sor' köze-

\*) E' becses közleményt következő tartalmú levélke' kíséretében vettük: „Tekintetes szerkesztő ur! Bátorkodom kegyeddel itt két persaformájú költeményt közzéadni, 's azokat becses lapjaiba ajánlani. Mínhogy pedig e' versforma a' magyar szép világ előtt mindeddig egészen ismeretlen: szükségesnek láttam darabjaim elébe annak képletét bocsátani. A' értekezés' készítésében szemmel tartám a' Divatlap' körét, mellybe szántam, 's ezért igyekeztem, minél rövidebb lenni. Ha jelenlegi közleményem felvételik, ennek további folytatására szives örömmel fogok koronként még legalább is 10. illyidomú dolgozattal szolgálni. Többire stb. Bécsben, Király Károly.\*

pére esik, mint például a' mi 1-ső szám alatti darabunkban. A' ghasel ezen utolsó esetben, minthogy az ismételt szavak rímkül tekintethetnek, több szeresrímű-, az első esetben pedig egyszeresríműnek nevezhető.

A' ghasel' sorainak a' rímen kívül még mértékeseeknek is kell lenni, mely célra a' persáknak igen számos schemájok vagyon, mint William Jones' commentariusból látható. Azonban, bár milly bő legyen is a' keletiek' prosodiája, 's bár mennyi kellemmel és könnyűséggel legyen is alkalmazható honi nyelvökre: minden, nem egészen tompa fül észreveheti, hogy az ő metrumaik hajlékonyságra, könnyű lebegésre és kellemes öszhangzatra koránt sem érnek fel a' görögökéivel, jelesen ezeknek jambus és spondeus lábaival, melyek korunkban annyira használtak és kedveltetnek. Ezért Platen és Rückert, két legjelesebb ghaselköltő Németországon, biztos és helyes tapintatuknál fogva, míg rimelésben a' persákat követték, prosodiára nézve az európaiaknál divatozó versmértékek mellett maradtak.

A' sorok meghatározott hosszúsághoz nem kötvek, azok a' költő' tetszése szerint lehetnek hosszabbak vagy rövidebbek. De minthogy a' ghasel' külső alkotmányából önkényt foly azon szabály, miszerint mindenik distichonban a' felvett részletes gondolatnak végződnie kell, 's át nem folyhat a' másikba; mely szabály kivált a' többszeresrímű ghaselben egyáltalában áthághatatlan; hogy pedig a' működő képzelem mégis eléggé tágas körben foroghasson, 's az eszme minél teljesb alakjában állíttassék elő, mi itt fő dolog:

azért itten többnyire jóval hosszabb sorok használtak, mint sok divatszertű versformáinknál. De magok a' rímek is, kivált a' többszeres rímek, megkívánják a' hosszabb sorokat, nehogy a' sorrövidségből eredő rímközelség' helytelensége legyen észrevehető, 's a' fület kellemetlen egyhangúsággal illesse. Ezen okoknál fogva a' ghaselköltők hét szótagú sornál rövidebbet nem használnak, 's ezt is felette ritkán.

Mi a' ghasel' belső foglalatját illeti, tárgyául a' persák rendszerint kort és szerelmet választottak, Rückert pedig többféle lyrai elem' feldolgozására használta; 's mind ennek illyidomú hymnuszai, mind Dsələddin Rumi' és Hafiz' több darabjai nyilván mutatják, mennyire alkalmas e' forma a' legmélyebb érzelmek 's legfönségesb gondolatok' elfogadására is. Egyébiránt e' versidom külső szerkezeténél fogva inkább kedveli a' vidor 's elevea képzelem' tüneményes játékait, mint a' sentimentismus' csendes, bánatos ömlegéseit. Ezért itt inkább van helyök, mint akárhol, a' sententiosus kifejezések, tarka (de nem üres) szóvirágok-, merész hyperbolák-, szilaj szökdelések- és csapongásoknak az ideák' országában. — E' helyt megemlítendő még az, hogy a' keleti költőknek közszokásuk, az utolsó, vagy utolsóelőtti versszakban saját nevöket valami elmés alkalmazással felhozni, 's magokat vagy erkölcsi, vagy pedig, a' mi gyakoribb, költői szempontból megis dicsérni. E' szokás, bármily különösnek tessenek is, méltánylást érdemel, már csak annyiban is, hogy általa a' szerző költeménye' végén magának mintegy emléket állítani látszik: azonban hogy ez a' ghasel'

főbb szabályai közé nem tartozik, 's ennek mellőztével jelleméből vagy szépségéből mit sem vesz a költemény, tanúsítja Platen' valamennyi műdarabja, melyek közt illyszerű név-idézés sehol sem fordul elő.

A' ghasel annál szebbnek tartatik, minél gazdagabb rimekben. A' honnét a' többszeresrimű ghasel művészi becsre fölötté áll az egyszeresriműnek, de alkotmánya mesterségesebb is, készítése több fáradságba is kerül. Ugyanis a' ghaselleli bánás már általán is nem csekély nehézséggel van összekötte, még pedig mindenek fölött a' rimelés miatt, mely végett gyakorta kénytelen a' költő a' nyelv' kincstárának minden rejtekeit felkutatni, de ezen nehézség sokkal jobban érezhető, ha a' tulajdonképi rim után még több ugyanazonszó is következik. Mert ezen szabályszerű szóismétlés a' költőt szüntelenül ugyanazon egy részletes eszméhez látszik bilincselni, mit neki mindenek előtt kerülnie kell, ha akarja, hogy kezei közt a' forma untató, üres szójáték' eszközévé ne alacsonyuljon. Épen ezen bilincsek közt kell a' költőnek lehetőségig dús erőt kifejteni a' gondolatokban, vagy inkább, azon kell iparkodnia, hogy azon eszmét, mely a' költemény' alapjául szolgál, minél különbözőbb irányban, minél többféle viszonyban 's minél váratlanabb oldalról fogja fel 's tüntesse elő.

Persáknál a' ghasel minden egyéb, keleten divatozó versformák közt legnagyobb becsben 's kedvességben áll, sőt olly fontossággal bír, hogy az Hammer-Purgstall' szavai szerint „a' költő' valóságos diplomájának“ tekintetik. In-

nen van, hogy a' persa költészet' ropant oceánjának tetemesb részét illyen mű dolgozatok teszik. Igen jeles ghaselköltőknek tartatnak Persiában: Dselaleddin Rumi, Saadi, Hafiz, és Dsami, kik közül Hafiznak adatik a' legfőbb tökély' pálmája.

Azon keleti nemzetek közt, kik a' persákat e' versformában utánozták, legtöbb figyelmet érdemelnek az arabok és törökök, még pedig amazok között Motenebbi, ezek között Baki, mindegyik legnagyobb költője nemzetének.

Ujabb időben e' versformát a' németek is utánképezték, 's köztök Platen (Carl August Georg Max Graf von Platen-Hallermünde) forma' tökélyére és nyelv' csínosságára, Rückert Friderik csillogó, páratlan dús phantasiájára és versművészeti készségére nézve bámulásra méltó.

#### Költészethez.

—

Égnek rózsakeblű lánya, végy öledbe, végy öledbe!

Szüm' imádt aranybálványa, végy öledbe, végy öledbe!

Nézd, a' lét mi hervadandó, milly tünekeny ifjuságom;

Édenkert' örök viránya, végy öledbe, végy öledbe!

A' világ bód lárma-fészek, nekem józan csend barátom;

Bölcsek' szent rejtekmagánya, végy öledbe, végy öledbe!